Impact Factor - 6.261 ISSN - 2348-7143

INTERNATIONAL RESEARCH FELLOWS ASSOCIATION

RESEARCH JOURNEY

INTERNATIONAL E-RESEARCH JOURNAL

PEER REFREED & INDEXED JOURNAL

January - 2019 SPECIAL ISSUE- 87 (A)

Indian Financial Sector : Challenges and Prospects

Guest Editor :
Dr. K. K. Deshmukh
Principal,
S.N. Arts, D.J. Malpani Commerce &
B.N. Sarada Science College, Sangamner,
Tal. Sangamner, Dist. Ahmednagar (MS) India.

Chief Editor :
Dr. Dhanraj T. Dhangar
Yeola, Dist. Nashik (MS) India.

Executive Editor :
Dr. N. S. Sabale
Dr. G. K. Sanap
Prof. B. N. Shingade
Dr. K. D. Jadhav
Dr. P. J. Phalphale
Dr. G. R. Jaitmal
Dr. A. B. Hase

This Journal is indexed in :

- UGC Approved Journal
- Scientific Journal Impact Factor (SJIF)
- Cosmos Impact Factor (CIF)
- Global Impact Factor (GIF)
- International Impact Factor Services (IIFS)
- Indian Citation Index (ICI)
- Dictionary of Research Journal Index (DRJI)

SWATIDHAN PUBLICATIONS

E-ISSN : 2348-7143
January-2019

INDEX

No.	Title of the Paper	Author's Name	Page No.
1	Challenges and Opportunities in Indian Finance Sector	Dr. Girishkumar Rana	05
2	Co-operatives and Agricultural Credit : Issues and Challenges	Dr.Avinash Raikar	11
3	Demonetization – Impact on Small Traders and Road Side Vendors	K. Naveen Kumar	13
4	Growth of Loans and Advances of Selected Urban Co-operative Credit Societies in Goa : A Study	Mr. Amrut Naik	20
5	Recent Trends in Banking Sector	Dr. Suhas Avhad	25
6	Impact of Merger Activity on Financial Performance: A Case Study of State Bank of India	Manisha Shinde & Dr. Arun Gaikwad	28
7	Challenges and Opportunities of Indian Banking	Dr. Atul Salunke	36
8	A Study of Internet Banking Service of SBI	Mr. Nitin Gaikwad & Dr Vilas Eppar	40
9	New Banking Product	Dr. R.G. Rasal & Dr. Ashok Ghorpade	45
10	Non-Performing Assets Challenges & Future	Dr. G.K. Sanap & Dr. Sandeep Irole	47
11	An Overview of Mutual Fund Houses in India	Dr. Manohar Sanap & Ms. Shephalika Gokhale	49
12	The Truth about Consolidation of National Banks in India	Dr. R.K. Datir & Dnyanesh Mahatekar	53
13	Eligibility Criteria for Car and two-Wheeler Loan	Dr. Pratap Phalphale	56
14	Indian Banking Sector : Challenges and Prospects	Dr. Parag Kadam	59
15	A Study of CSR of Nationalized Banks with Special Reference to Bank of Maharashtra	Miss. Priyanka Nalkar	64
16	Global Financial Crisis & India : Problems and Recommendations	Sachin Palande	70
17	A Study of Impact of Demonetization on Rural and Urban Area with Special Reference to Pune District	Dr. Kishor Nawale	76
18	Digital Lending : The Future of MSME Credit	Dr. Manohar Sanap & CA. Prashant V. Munot	81
19	The Study of Sanjay Gandhi Niradhar Anudan Yojana: Administrative and Implementation Perspective with Special Reference to Pune District	Dr. Manohar Sanap & Ms. Anuja Gawade	94
20	Indian Banking Sector: Challenges and Prospect	Dr. Pratap Phalphale	103
21	Digital Payment System – A Boon or Bane	Dr. Bhausaheb Pawar	108
22	Digitization of Banking Business : Opportunities and Challenges	Dr. Avinash Chintamani	113
23	Impact of the RBI's Monetary Policy on Indian Economy	Dr. Vishal Pawase	118
24	Demonetization- Impact on Indian Economy	Shrikant Fulsundar	120
25	Corporate Social Responsibility of Banking Institutes	Pof. Pratibha Pagar, Dr. Prakash Yadav	125
26	Indian Banking Sector Challenges and Prospects	Prof. Ramdas Aher	131
27	Issues of India's Public Sector Banks	Dr. Mahesh Deshmukh	135
28	Nationalization of Banks of India	Prof. Ananda Sarange	140
29	Role of Tourism in Rural Development	Mr. Namdev Devkate	142

Challenges and Opportunities of Indian Banking

Dr. Atul Hansraj Salunke
Dr.C.D. Deshmukh Commerce and
Sau. K.G. Tambane Art's College, Roha, Raigad.
Mob- 9422495813 Email - atulsalunke2007@gmail.com.

Abstract-

During last few years, we have witnessed that the World Economy is passing through some complex circumstances as bankruptcy of banking & financial institutions, debt crisis in major economies of the world euro zone crisis. The environment has become very uncertain causing recession in major economies like US and Europe. This poses some serious questions in front of the Indian economy about the survival, growth and maintaining the substainable development. However, amidst all this turmoil India's Banking Industry has been amongst the few to maintain resilience. The tempo of development for the Indian Banking Industry has been remarkable over the past decade. It is evident from the higher pace of credit expansion expanding profitabilityand productivity similar to banks in developed markets, lower incidence of non-performing assets. In this paper an attempts has been made to review various challenges which are likely to be faced by Indian Banking Sector.

Introduction-

Banks are the most important financial intermediaries in the economy. India has a vast banking structure with public sector, private sector and co-operative sector banks. Banking industry in India has achieved a new pinnacle with the changing times. The use of advanced technology has brought a revolution in the operations of the banks. The majority of the banks are still successful in keeping with the confidence of the shareholders as well as the other shareholders.

However, with the changing dynamics of banking business brings new kinds of risk exposure. Banking is the blood of Indian Economy. Blood fluctuations in the human body can be easily compared with problem faced due to fluctuations in banking. Indian banking has a heavy weight in our industry so it has to effectively studied and understood. To make best of something we shoule concentrate on all it's aspects and especially the problems and challenges faced by it. Hence it's the main reason for selection of the topic to make clear the core competency of the banking which directly affects the development of the industry.

Objectives of the study-

The study sets the following objectives:

1. To overview Indian Banking Industry.
2. To study the challenges facing by Indian Banking Industry.
3. To analyse and suggest opportunities for the Indian Banking Industry.

Research Methodology-

The present study is totally based on the secondary data and literature. The secondary data is playing the role in the present study. The secondary data is collected from various reference books, magazines, recently published journals, news-papers.

UGC Approved Sr. No. 49366

SRJIS

ISSN -2278-8808

GLOBALLY IN

IMPACT FACTOR SJIF 2018 6.177

An International Peer Reviewed

Referre
Quarter

SCHOLARLY RESEARCH JOURNAL FOR INTERDISCIPLINARY STUDIES

APRIL-JUNE, 2018. VOL. 7, ISSUE -43

EDITOR IN CHIEF : YASHPAL D. NETRAGAONKAR Ph.D

SJIF 2016 = 6.177
ISSN 2278-8808

UGC APPROVED SR. NO. 49366

An International, Peer Reviewed, & Referred Quarterly
Scholarly Research Journal for Interdisciplinary Studies

APRIL- JUNE, 2018, VOL-7 ISSUE-43

Sr. No.	Title & Author (S) Name	Page No
1	**SEAWATER DESALINATION: TECHNOLOGY AND ENVIRONMENTAL ASPECTS IN UTILIZING RENEWABLE ENERGY** *Kazi Fazilat Sultana Javed Waliulla & Miss. Safa Daroge*	1-3
2	**PHARMACOGNOSTICAUTHENTIFCATION OF GENUINE CRUDE DRUG OF ECHINOPS ECHINATUS (ROXB.)** *Umar Khan Karim Khan Pathan, Umesh Pravin Dhuldhaj & Ramjan M Mulani*	4-10
3	**PHYSICO-CHEMICAL PARAMETERS ANALYSIS OF WATER QUALITY OF DRINKING WATER SOURCES OF SHIGHRE VILLAGE OF MURUD TEHSIL DISTRICT- RAIGAD, MAHARASHTRA, INDIA** *Assi. Prof. Sajid F. Shaikh, Dr. Bhagwan V. Jadhav, Sonali Jayswal & Sanket Divekar*	11-17
4	**SURVEY OF DIFFERENT ASPECTS OF GOVERNMENT SCHEMES RELATED TO GIRL CHILD** *Mrs. Jayshri J. Lokhande*	18-24
5	**APPLICATION OF ICT (INFORMATION COMMUNICATION TECHNOLOGY) IN LIBRARIES** *Mr. Anjum Naeem Dakhwe &Miss. Samiya Hamdule*	25-30
6	**LIBRARY PROVIDES ACDAMIC AS WELL AS SOCIAL REFERNCE SERVICE** *Prof. Muneshwar G. D.*	31-32
7	**WHEEL CHAIR CONTROL USING FLEX SENSOR** *Ass. Prof. Ayesha Penkar& Miss. Madiha Jamadar*	33-36
8	**SURVEY OF ARBUSCULAR MYCORRHIZAL FUNGI ASSOCIATED WITH COLOCASIA** *P. R. Kadlag*	37-38
9	**CONSEQUENCE OF ANNEALING ON STRUCTURAL PROPERTIES OF ZINC SULPHIDE THIN FILMS** *P. A. Chate & S. R. Thakur*	39-40
10	**SIXTH SENSE TECHNOLOGY** *Dr. Sharad S. Phulari, Sonali Prabhakar Pawar & Samina Mistry*	41-47
11	**THE OSI MODEL** *Asst. Prof. Shruti C. Karbhari & Anzalana Khan*	48-53
12	**भारतातील दारिद्रयाची कारणमिमांसा** *प्रा. डॉ. सुभाष रामराव कदम*	54-57
13	**IMPORTANCE OF ICT IN EDUCATION** *Assi. Prof. Aatmja Anant Aglave & Khadija Khatib*	58-60

14	**IMPACT OF GOODS AND SERVICES TAX** *Dr. D. R. Raundal*	61-67
15	**HISTORY OF LIS EDUCATION IN INDIA** *Mr. Anjum Naeem Dakhwe & Miss. Amreen Sarang*	68-72
16	**PRELIMINARY PHYTOCHECMICAL ANALYSIS OF ISODON NILGHERRICUS PLANT** *N. H. Godse & S. P. Jagdale*	73-76
17	**EFFECT OF PARTHENIUMEXTRACTAS HERBICIDE ON SOME ORNAMENTAL AND MEDICINAL PLANTS** *M. D. Shirsath & S. R. Thakur*	77-80
18	**INFANT CRY DETECTION BY SIGNAL ANALYSIS AND FEATURE EXTRACTION** *S. S. Bhosale, V. I. Pujari & R. S. Khedekar*	81-88
19	रायगड जिल्ह्यातील स्वयंसहाय्यता बचत गटएक अभ्यास प्रा. लोहकरे शत्रुघ्न नामदेव व डॉ. मनिषा कर्णे	89-99
20	**INTRODUCTION OF MEDICAL GEOGRAPHY** *Dr. Gone Sadanand Hariba & Prof. Shinde Anil Nivrutti*	100-105

ISSN 2278-8808
IMPACT FACTOR SJIF 2016-6.177

SRJIS, V-7(43), 2018

रायगड जिल्ह्यातील स्वयंसहाय्यता बचत गटएक अभ्यास

प्रा . लोहकरे शत्रुघ्न नामदेव, सहयोगी पाध्यापक, डॉ . सी . डी . देशमुख वाणिज्य व सी . के . ती . ताम्हाणेकला महाविद्यालय, रोहा - रायगड .

प्रा . डॉ . मनिषा कर्णे, पाध्यापक, अर्थशास्त्र विभाग, मुंबई विद्यापीठ, मुंबई .

प्रस्तावनाः

भारतीय अर्थव्यवस्था हीग्रामीण आणि शहरी या दोन भागात विभागलीअसून देशामध्ये शहरी अर्थ व्यवस्थेपेक्षा ग्रामीण अर्थव्यवस्थेचा पभाव अधिक राहिला आहे . कारण आजही देशाच्या 70च्या जवळपास भाग हाग्रामीण स्वरूपाचा आहे . तेव्हा या ग्रामीण भागाचा विकास हा अर्थव्यवस्थेचा नीतिचा एक अविभाज्य भाग आहे . देशाच्या स्वातंत्र्यानंतरच्या काळात देशासमोर अनेक समस्या आहेत . त्यातही ग्रामीण दारिद्रय, बेरोजगारी, गरिबी या सारख्या समस्या मोठया स्वरूपात आहेत आणि हा ग्रामीण अर्थव्यवस्थेच्या आर्थिक विकासातील अडथळा आहे . तेव्हा या समस्या सोडविण्यासाठी तसेचग्रामीण भारतातील आर्थिकदृष्टया कमकुवत वर्गाला विकासाच्या मुख्य प्रवाहात आणण्यासाठी स्वात्रंज्योत्तर काळात भारतात अनेक योजना, उपक्रम, कार्यक्रम तयार केले जातात आणि ते शासकीय व विगरशासकीय संस्थामार्फत राबविण्यात आहेत . यासर्वामध्ये वंचितांचा विकास हा मुख्य गाभा आहे . आर्थिकदृष्टयाकमकुवत वर्गालास्वांवलंबी बनविण्यासाठीतसेच त्यांच्या समस्या सोडविण्यासाठी त्यांचे आर्थिक वसामाजिक सबलीकरण होणे आवश्यक आहे . त्यांना समाजात चांगले स्थान व मानसन्मान मिळवून देण्यासाठी असे अनेक कार्यक्रम आखले पाहिजेत कीज्यात स्वयंसहाय्यता बचत गटांचे स्थान महत्वपूर्ण आहे . स्वयंसहाय्यता बचतगटामुळेआर्थिकदृष्टयाकमकुवत वर्गाचे,वंचितांचे आणि महिलांचे आर्थिक व सामाजिक परिवर्तन होत असून याआधारे भारतीय अर्थव्यवस्थेत एक नवी विचार प्रणाली, नवी व्यवस्था आणि मानसिकता घडविण्यात स्वयंसहय्यता बचत गटांचे योगदान महत्वाचे आहे .

केंद्र शासनाप्रमाणेच महाराष्ट्र शासनाने देखील गरीब लोकांच्या विकाससंबंधी धोरण तयार करूनत्याच्या अंमलबजावणीसाठी अनेक योजना व कार्यक्रम राबविले आहेत . स्वयंसहाय्यता बचत गटांची निर्मिती ही त्यापैकीच एक होय . बचत गट हे वंचितांना आर्थिकदृष्टया सबल बनण्यासाठीचे एक महत्वपूर्ण साधन आहे . यातूनरोजगार व उत्पन्नाबरोबरच समाजात आत्मसन्मान गोष्टी बचत गटांच्या माध्यमातून लोक कमवू शकतात . त्यामुळे आर्थिकदृष्टया दुर्बल समाजाच्या आर्थिक व सामाजिक विकासातील स्वयंसहाय्यता बचत

National Conference

On

Climate Change and It's Impact on Agriculture Development in India

(28th & 29th Sept. 2018)

Sponsored By

Indian Council of Social Science Research

Originized By

Department of Geography

Ujwal Gramin Mahavdyalaya, Ghonsi, Tq- Jalkot , Dist.Latur

ISBN- 978-93-83672-72-1

Editor

Prin. Dr. Sadanand H. Gone

Dr. Devidas S. Kendre

Dr. Prakash K. Morkhande

Dr. Padmakar B. Gone

INDEX

1.	Impact of Climate Change on Indian Agriculture **Dr. A. P. Wadwale**	21
2.	A Delineation of Crop Diversification of Indapur Circle in Indapur Tahsil (Pune District) **Dr. Dhanushwar R. S. , Prof. Phalphale A. K.**	32
3.	Impact of Climate Change in Context of Indian Agricultural Sector **Dr. HashmiIrshad Mohiuddin, Dr. Sadanand H Gone, Dr. P.Y. Magre**	38
4.	Agricultural Problems And Prospects In Udgir Tahsil Of Latur District (Ms) **Dr. M. J. Kulkarni , Dr. D. S. Kendre**	44
5.	Levels of Human Resource Development in Latur District of Maharashtra **Dr. Mukesh J. Kulkarni , Dr. A. U. Nagargoje**	53
6.	Spatio-Temporal Study of Rural-Urban Distribution of Population in Ratnagiri District: A Geographical Study **Dr. N. T. Deshmukh, Mr.Morge Dilip K.**	60
7.	Surface Water Resource Analysis Using GIS Technique **Dr. Parmeshwar Vishwanathrao Poul**	65
8.	Climate Change And It's Impact On Agricultural Productivity In India **Dr. R.B. Madale**	76
9.	Agriculture and Climate: The Critical Connection **Dr. R.L.Rupwate**	81
10.	Population characteristics of slum near Jalgaon railway station **Dr. Ramesh Vitthal Bhole**	86
11.	A Study Of Water Management In Agricultural Irrigation In Bhadgaon Taluka Of Jalgaon District (M.S.) **Mr. Devendra Anantramji Maski, Dr. Sanjay Devidas Bhaise , Mr. Ankush Chintaman Khobragade**	91

47. हवामान बदल व महाराष्ट्रातील कृषी समस्या 301

प्रा.डॉ. खाकरे आर. डी.

48. मराठवाड्यातील पाणी टंचाई एक भौगोलिक अभ्यास 305

प्रा.डॉ.काळगापुरे ए.ए., मोरे महेश सुरेशराव

49. रायगड जिल्ह्यातील स्वयंसहाय्यता वचत गटांना प्रोत्साहित करणा–या निवडक संस्थांचा क्षेत्रिय बदलांचा अभ्यास 309

प्रा . लोहकरे शत्रुघ्न नामदेव, प्रा . डॉ . मनिषा कर्णे

50. भारतीय वातावरण बदलाचा कृषीवरील परिणाम 322

प्रा.डॉ. राठोड बी. एस., प्रा.डॉ. राठोड एस. डी.

51. लातूर जिल्ह्याच्या पर्जन्याचे वितरण एक भौगोलिक अभ्यास 326

प्राचार्य डॉ. सदानंद एच. गोने

ISBN : 978-93-83672-72-1

49.

रायगड जिल्ह्यातील स्वयंसहाय्यता बचत गटांना प्रोत्साहित करणा–या निवडक संस्थांचा क्षेत्रिय बदलांचा अभ्यास

प्रा. लोहकरे शत्रुघ्न नामदेव,
सहयोगी प्राध्यापक, डॉ. सी. डी. देशमुख वाणिज्य व सौ. के. जी. ताम्हाणे कला महाविद्यालय,रोहा – रायगड.
प्रा. डॉ. मनिषा कर्णे
प्राध्यापक,अर्थशास्त्र विभाग,मुंबई विद्यापीठ,मुंबई.

गोषवाराः

भारत देशाच्या ग्रामीण विकासात अनेक संस्था महत्वपुर्ण भूमिका बजावत आहेत यामध्ये स्वयंसहाय्यता बचत गटांना प्रोत्साहित करणा-या संस्थांचा देखील समावेश होतो. आजमितीस महाराष्ट्रासहीत देशातील सर्व राज्य, तसेच महाराष्ट्रातील सर्वच जिल्ह्यात अशा प्रकारच्या संस्था कार्यरत आहेत. अशा संस्था अलिकडील काळाततर प्रत्येक जिल्ह्याच्या विकासाचा केंद्रबिंदू बनल्या आहेत. त्यामुळेच रायगड जिल्ह्यातील स्वयंसहाय्यता बचतगटांना प्रोत्साहित करणा–या संस्थांचे योगदानाला महत्व प्राप्त होते. या संस्थांनी बचतगटांची स्थापना करून या बचतगटाच्या माध्यमातून आर्थिकदृष्टया कमकुवत वर्गाचे तसेच वंचितांचे आणि महिलांचे आर्थिक व सामाजिक परिवर्तन करण्यासाठी अनेक कार्यक्रमाची आखणी करून त्याची अंमलबजावणी करत आहेत. यादृष्टीने स्वयंसहाय्यता बचत गटांना प्रोत्साहित करणा–या संस्था महत्वपुर्ण कार्य करत आहेत असेच म्हणावे लागते. स्वयंसहाय्यता बचत गटांना प्रोत्साहित करणा–या संस्थानी बचतगटांतील सदस्यांना पशुपालन, शेळया व मेंढयापालन,कुकुटपालन आणि शेतीवर आधारित उद्योग करणे, विविध प्रकारचे पापड व मसाले तयार करणे,उपवासाचे पदार्थ बनविणे तसेच पेपरबॅग, इमिटेशन ज्वेलरी,व कापडी बॅगा या सारख्या वस्तू तयार करणे, बचतगटांचा दैनंदिन व्यवहार आणि व्यवस्थापन मार्गदर्शनपर प्रशिक्षण शिबीरे घेतली. स्वर्णजयंती ग्रामीण स्वयंरोजगार योजना,राष्ट्रीय ग्रामीण जीवनोन्नती योजना, तेजस्वीनी महाराष्ट्र ग्रामीण महिला सक्षमीकरण योजनेसारख्या अनेक योजनेअंतर्गत कार्य केले जाते. रायगड जिल्ह्यात रायगड बाजाराच्या रूपाने स्वयंसहाय्यता बचत गटांना बाजारपेठ उपलब्ध करून दिली यातूनच

UGC Approved Sr. No. 49366

SRJIS

ISSN -2278-8808

GLOBALLY
IMPACT FACTOR
SJIF 2016
6.177

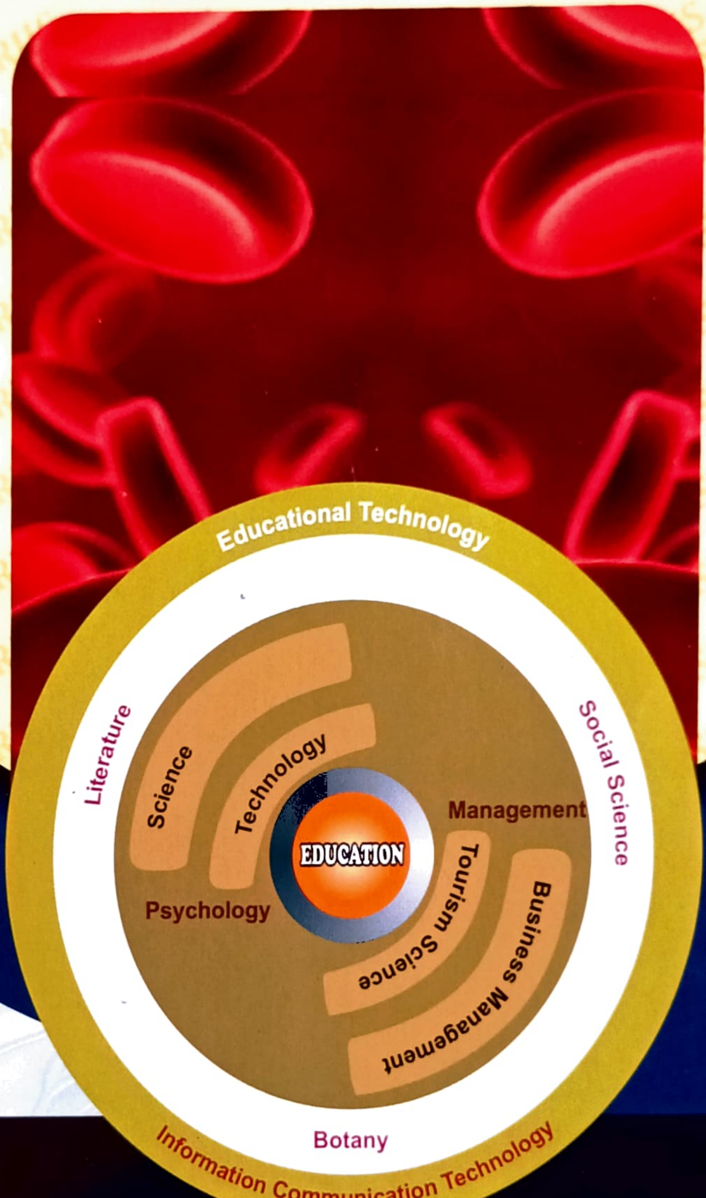

An International Peer Reviewed

Referr... Quarte...

SCHOLARLY RESEARCH JOURNAL FOR INTERDISCIPLINARY STUDIES

APRIL-JUNE , 2018. VOL. 7, ISSUE -42

EDITOR IN CHIEF : YASHPAL D. NETRAGAONKAR, Ph.D.

SJIF 2016 = 6.177 UGC APPROVED SR. NO. 49366
ISSN 2278-8808

An International, Peer Reviewed, & Referred Quarterly
Scholarly Research Journal for Interdisciplinary Studies

APRIL- JUNE, 2018, VOL-7 ISSUE-42

Sr. No.	Title & Author (S) Name	Page No
1	**SUSTAINABLE ENERGY AND TECHNOLOGY** *Kazi Fazilat Sultana JavedWaliulla & Miss. Gorme Nida*	1-3
2	**TOURISM AND TOURIST PERSPECTIVE VIEW OF ALIBAG TEHSIL A GEOGRAPHICAL RESEARCH** *Prof. D. G. Khandare*	4-7
3	**ANALYSIS OF WATER QUALITY USING PHYSICO-CHEMICAL PARAMETERS OF DRINKING WATER SOURCES OF MURUD NAGARPARISHAD AREA DISTRICT- RAIGAD, MAHARASHTRA, INDIA** *Prof. Sajid F. Shaikh, Dr. Bhagwan V. Jadhav, Madiha Dakhni & Shifa Ulde*	8-15
4	**THE EMOTIONAL BOND BETWEEN INDIA AND BANGLADESH THROUGH LITERARY ENDEAVOUR** *Sumali Bose*	16-20
5	**SYNTHESIS AND CHARACTERIZATIONS OF ZINC COBALT FERRITE ($Zn_{0.5}Co_{0.5}Fe_2O_4$) NANOPARTICLE USING GREEN AND ORGANIC CHELATING AGENTS VIA SOL-GEL AUTO COMBUSTION TECHNIQUE: - ITS COMPARATIVE STUDY** *Prof. Sajid F. Shaikh, Dr. Bhagwan V. Jadhav & Dr. R. P. Patil*	21-26
6	**WORK CULTURE AND EMPLOYEE SATISFACTION** *Dr. Deepak P. Raverkar*	27-33
7	**TO STUDY THE PRE-TREATMENT OF COOLING ON SEED GERMINATION IN CICER ARIENTINUM** *Dr. Sharad Sahebrao Phulari, Prof. Nutan Bagul-Gade & Sonal Patil*	34-37
8	**ANALYSIS OF ANTINUTRITIONAL FACTORS FROM SOME WILD VEGETABLES** *Dr. Jayashri Y. Jadhav & Dr. Balaji Rajbhoj*	38-42
9	**TO STUDY THE IMPACT OF CERTAIN EXTERNAL CONDITION ON SEED GERMINATION IN VICIA FABA (FIELD BEAN)** *Dr.Sharad Sahebrao Phulari ,Mrs.Safina Tarique Mukadam , Miss Uzma Sadullah Mukabi & Miss Sumaiya Rafique Mukabi*	43-49
10	**KAMALADEVI CHATTOPADHAY, FEMINIST FREEDOM FIGHTER AND CULTURE QUEEN** *Dr. Tanaji S. Lokhande*	50-51
11	**NETWORK STRUCTURE OR TOPOLOGY** *Prof. Shruti C. Karbhari &Uzma Haddadi*	52-56

12	**RECENT TRENDS AND CHALLENGES OF E-COMMERCE IN INDIA** *Prof (Dr.) Vishwas B. Chavan*	57-60
13	**CLOUD COMPUTING: SECURITY ISSUES** *Prof. Aatmja Anant Aglave & Shivani Jagtap*	61-64
14	**GRID COMPUTING AND CLOUD COMPUTING: COMPARATIVE STUDY AND CHALLENGES** *S.S. Bhosale, V.I. Pujari &A. V. Patil*	65-68
15	**TO STUDY THE IMPACT OF CERTAIN EXTERNAL CONDITIONS ON SEED GERMINATION IN VIGNA UNGUICULATA (BLACK EYED PEA)** *Dr.Sharad Sahebrao Phulari, Mrs. Safina Tarique Mukadam, Miss Munazza Hasan Bangi & Miss Sadaf Salim Ghalte*	69-75
16	**INFLUENCE OF VARIOUS EXTRACT ON GERMINATION PROCESS IN MATKI CHAULI (MAT BEANS)** *Dr. Sharad S. Phuari, Khan Shoyeab Mutalib, Thakur Sampada & Dhanse Saba*	76-82
17	**A STUDY OF CHANGING RESEARCH PARADIGMS IN THE HUMAN RESOURCE MANAGEMENT** *Dr. G. D. Giri*	83-87
18	**THE GROWING NATIVE ADVERTISING LANDSCAPE IN INDIA: ITS EMERGENCE, IMPLICATIONS, RISKS AND OPPORTUNITIES** *Dr. Samrat Ashok Jadhav & Miss. Priya Ramesh Raut*	88-93
19	**LIBRARY SERVICES USING OPEN-SOURCE SOFTWARES** *Anant M.Thorat*	94-99
20	**शेतक-यांच्या आत्महत्या ःएक समस्या** प्रा . सुकुमार दत्ता पाटील	100-103

ISSN 2278-8808
IMPACT FACTOR SJIF 2016- 6.177
SRJIS, V-7(42), 2018

शेतक-यांच्या आत्महत्या :एक समस्या

प्रा . सुकुमार दत्ता पाटील (अर्थशास्त्र विभाग) डॉ . सी . डी . देशमुख वाणिज्य व सौ . के . जी . ताम्हाणे कला महाविद्यालय रोहा रायगड फोन: 7276573589

प्रस्तावना:

आज भारतीय शेती आणि येथील शेतकरी हा भारतीय अर्थव्यवस्थेच्या पाठीचा कणा आहे असे असले तरी आपल्या देशात दर तीन तासास एक शेतकरी आत्महत्या करीत आहे . भारतातील 40% शेतकरी अशा स्थितीत येऊन पोहोचले आहेत की जर त्यांना वेगळा व्यवसाय उपलब्ध झाला तर ते एका पायावर शेती व्यवसाय सोडून द्यायला तयार आहेत . त्यामुळे आज आपल्या देशातील शेतक-यांच्या वाढत्या आत्महत्या हा गंभीर प्रश्न बनला आहे आणि त्याकडे विशेष लक्ष देणे गरजेचे आहे . भारतीय शेतक-यांच्या आत्महत्या या भारतात जवळजवळ प्रत्येक राज्यात आज होताना दिसत आहेत . त्यामुळे या प्रश्नाचा आज गांभीर्याने विचार होणे गरजेचे आहे . भारतीय शेतीचे अर्थव्यवस्थेत असणारे महत्व आणि राष्ट्रीय उत्पन्नात शेतीचा असणारा वाटा लक्षात घेतल्यानंतर शेतक-यांच्या आत्महत्या हा विषय फारच गंभीर असल्याचे दिसून येते . त्यामुळे शेतक-यांच्या आत्महत्या थांबल्या पाहिजेत आणि शेतक-याला व शेतीला चांगले दिवस आले पाहिजेत .

अभ्यासाचे महत्व :

इंग्रज सरकारच्या राजवटीत भारतीय शेतीची म्हणावी तेवढी प्रगती झाली नाही ; कारण त्यांच्या काळात शेतीवर कराचे प्रचंड ओझे होते . परिणामी शेतक-यांनीही शेती व्यवसायात फारसा उत्साह दाखवला नाही . परिणामी भारतीय शेती विकसीत झाली नाही . तसेच तिचे दरहेक्टरी उत्पादनही वाढले नाही . मात्र देशाला स्वातंत्र्य मिळाल्यानंतर भारत सरकारने नियोजनाच्या माध्यमातून देशाचा विकास करण्याचे ठरविले . 1951 साली पहिली पंचवार्षिक योजना सुरू केली आणि या योजनेत शेती विकासावर विशेष भर देण्यात आला . त्यामूळे 1951 ते 1956 या काळात शेती व्यवसायाचा चांगला विकास झाला . परंतू त्यानंतरच्या योजनांमध्ये मात्र औद्योगिक विकास व व्यापार विकास यावर भर देण्यात आला . आणि शेती क्षेत्राच्या विकासावर कमी आर्थिक तरतूद करण्यात आली . तसेच शेती क्षेत्रातील सरकारची गुंतवणूकही कमी होत गेली . त्यामुळे शेती व्यवसाय तोटयात जाऊ लागला . तसेच शेत्रक-यांची अवस्थाही कठीण होत गेली यातून शेतक-यांच्या आत्महत्या सुरू झाल्या आणि ही बाब भारतीय शेती आणि तिचा विकास व ग्रामीण विकास यामध्ये बाधा निर्माण करणारी ठरली . त्यामुळे ‘शेतकरी जगला तरच देश जगेल’या उक्तीनुसार शेतक-यांच्या आत्महत्या या समस्येकडे दुर्लक्ष करून चालण्यासारखे नाही . आज भारतात शेती व्यवसायावर आधारित अनेक प्रकिया उद्योग जसे साखर उद्योग ,ताग उद्योग , सुती कापड उद्योग, फळ प्रकिया उद्योग असे उद्योग उदयाला आले आहेत . त्यामूळे औद्योगिक क्षेत्राचा विकास आणि तेथे रोजगाराच्या संधीही वाढत गेल्या . अशास्थितीत भारतातील शेतक-यांच्या आत्महत्या हा प्रश्न अतिशय गंभीर आहे . त्यादृष्टीने हा विषय अतिशय महत्वाचा वाटतो .

अभ्यासाची उद्दिष्टे

1 . शेतक-यांच्या आत्महत्यांचा अभ्यास करणे .

2 . शेतक-यांच्या आत्महत्येसाठी जबाबदार कारणांचा शोध घेणे .

3 . शेतक-यांच्या आत्महत्या रोखण्यासाठी उपाययोजना सुचविणे .

Interdisciplinary Journal
Registration No. 3341/2010

Vol. No. 20 Nov.-Dec. 2018
ISSN 2277-4858

THE KONKAN GEOGRAPHER

Interdisciplinary Peer Reviewed
National Level Research Journal

Half-Yearly

KONKAN GEOGRAPHERS' ASSOCIATION OF INDIA

Chief Editor
Dr. R. B. Patil

KONKAN GEOGRAPHERS ASSOCIATION OF INDIA
SINDHUDURG - MAHARASHTRA - 416602

Journal Volume 20, Nov.-Dec. 2018
ISSN 2277 - 4858

THE KONKAN GEOGRAPHER

Interdisciplinary National Level Research Journal of the
KONKAN GEOGRAPHERS ASSOCIATION OF INDIA

INDEX

Sr. No.	Name of the Research Paper	Author	Page No.
1	Agriculture Tourism Cooperation and Sustainable Development	Dr. Niladri Dash	1-3
2	Environment and Agriculture	Dr. H. M. Pednekar	4-5
3	Population And Sustainable Development:Our Obligations Towards Posterity	Dr. Abhay M. Patil Prasanna B. Joshi	6-9
4	Rural Based Eco Tourism - Alternatives for livelihood in a Rural Setting: (Case study of - Sanguem TalukaVerlem Village)	Dr. Nandkumar Sawant Apurva Gauns Desai Kamini Raikar Sonam Naik	10-14
5	Is Rural Toursim Really Eco-Friendly? With special reference to Watre-Park Toursim	Mrs. Nisha R. Deodhar Dr. S. A. Thakur	15-18
6	A Study of Population Growth in Kolhapur District : A Geographical Analysis	Mr. G. S. Ubale Dr. R. B. Patil	19-21
7	Scope and Concerns of Tourism Development in Digha, West Bengal	Arunima Bhattacharya	22-26
8	Social Transformation in Kolhapur District : A Geographical Study (M.S.)	Mr. Pradip G. Gorambekar Dr. O. V. Shahapurkar	27-29
9	Geographical Study of Educational Facilities in Drought Prone Area of Sangli District	R. R. Salunkhe Dr. S. B. Gaikwad,	30-33
10	Impact of MGNREGS and Women's Participation through Poverty Alleviation in the Panhala Tehsil of Kolhapur District	Mr. SandipTukaramPatil Dr. Savitsmita V. Chawan	34-39
11	Water Resource of Haveri District and Dharma Tributary – A Sustainable Development and Technologycal Management	Dr. Prakash B. Holer	40-47
12	Scenario of Co-operative In India	Dr. D. B. Naik	48-50
13	Ecotourism in Kerala	Ms. Meera Ranjith Dr. Sanjukta Sattar	51-55
14	Concentration of Fertiliser Consumption In Kolhapur District (Maharashtra) : A Spatio-Temporal Analysis	Mr. Tejas Jaykar Dr. S. D. Shinde Dr. S. N. Patil	56-58
15	Sustainable Transport : The Need of Today	Mrs. Pradnya B. Nikam Dr. Shivram A. Thakur	59-61
16	Analysis of the Pattern of Rainfall Erosivity in Suruli River Basin of Cumbam valley using Modified Fournier Index	Annaidasan. K. Narmada. K.	62-66
17	Tourism Management	Prin. Dr. Shrirang Mandale Prof. Dr. Shailaja Mandale	67-70
18	Micro level study of Drip Irrigation and Sugarcane Production in Village Chavanwadi of Solapur District	Dr. Arjun H. Nanaware Sou. S. S. Patil	71-75
19	Issues of Land Acquisition in Development of Urban Fringe Areas : A Case Study of Navi Mumbai	Gandharva Pednekar	76-79
20	Cashew Nut Farming of Mouje Adkur Village	Anita Magdum Dr. R. V. Hajare	80-82

21	Route Optimisation of Municipal Solid Waste Management in Belagavi City	Sri. Prasanna B. Joshi Dr. Abhay M. Patil	83-90
22	Social Investments for Social Value Creation	Purushottam V. Bhandare	91-94
23	Women Empowerment by Self Help Groups (Shgs) : A Case Study of Four Villages of Walwa Tehasil , Sangli District (Maharashtra)	Dr. Snehal M. Rajhans	95-100
24	Rural Tourism Development In Sindhudurg District	Prof. Kamlesh R. Kamble	101-102
25	Agricultural Land Use Pattern of Kolhapur District: A Geographical Analysis (2011)	Shri. Bharat Patil Dr. B. S. Jadhav	103-107
26	Demographic Characteristics Of Dange Tribal In-Migrants In Kolhpaur City Of South Maharashta	Prof. Kadam Rajaram Dr. Ashish Jadahav	108-111
27	Spatio-Temporal Study Of Primary Milk Cooperative Sociteis of Satara District	Mr. P. S. Shende Dr. S. S. Kothawale Dr. S. D. Ingale	112-118
28	A review of Sustainable Development in India	Anil Yadav Kartik Arora	119-121
29	MCH Services In Mysore District : A Spatio-Temporal Analysis	Miss. Rajeshwari Dr. B. N. Shivalingappa	122-126
30	Sex Ratio in Yavatmal District (Maharashtra State)	Dr. Jyostana M Shivankar	127-129
31	Dependency Ratio in Amravati District of Maharashtra State	Dr. Vishal S. Moon	130-132
32	Agriculture And Five Year Plans In India	Dr. Abasaheb D.Jadhav	133-136
33	Agro Tourism- Sustainability In Agricultural Sector - A Case Study of Agro-Eco Tourism "Tarapa"	Prof. Ravindra Deodhar Dr. S. A. Thakur	137-141
34	Farmers' Suicides in Karnataka : The Spatial-Temporal Analysis	Mr. Sawant Sushant Anil Dr. Shivananda Chinnappanavar	142-146
35	Potential of Water tourism in India	R. G. Jadhav S. R. Kumbhar	147-152
36	Remote Sensing Application in Agricultural Development	Dr. Rathod Balu Laxman Ms. Rathod Ranjana H. Mr. Auti S. Karnasaheb	153-155
37	मालवा–निमाड़ क्षेत्र (म.प्र.) में सोयाबीन की खेती पर जलवायु का प्रभाव खरगोन जिले के विशष सन्दर्भ में सन् 2008–2018	डॉ. आर. आर. आर्य	156-162
38	झारखंड मे भूमि के उपयोग का बदलता स्वरूपः एक भौगोलिक अध्ययन	डॉ.जगदीश कुमार महतो	163-167
39	रत्नागिरी जिल्ह्यातील नागरीकरण आणि शहरातील लोकसंख्या परिवतनाचा अभास	प्रा. आर.डी. कांबळे प्रा. डॉ. आर. बी. पाटील	168-171
40	भारतीय कृषी विकास योजनांचा आढावा	प्रा. सुकुमार दत्ता पाटील	172-176
41	मालवण तालुक्यातील किनारपट्टीय पर्यटन स्थळांचा भौगोलिक अभ्यास	प्रा. एस. एम. बुवा	177-191
42	शाश्वत शेतीची नितांत गरज	डॉ. आर. एन. काटकर डॉ. एम. आर. खोत	192-197
43	कोल्हापूर जिल्हयातील तालुकानिहाय पिकसंयोग सन–2010–2015	श्री. दिपक हुजरे प्रा. आर. एस्. कदम	198-200
44	साखळी बंधाऱ्यांमुळे कृषी भूमीउपयोजनात झालेला बदल: एक भौगालिक अभ्यास	डॉ. व्ही. पी. गायकवाड प्रा. एस. पी. दिवटे डॉ. एस. डी. इंगळे	201-205
45	दोडामार्ग तालुक्यातील वनसंपदेचा अभ्यास	प्रा. डॉ. पी. डी. गाथाडे	206-218
46	सामूहिक स्वयंचलित ठिबकसिंचन काळाची गरज : मौजे कारभारवाडी ता. करवीर गावचा वीज व पाणी बचतदृष्टया सुक्ष्म अभ्यास	पा. डॉ. एन. एम. पाटील	219-225
47	साहसी खेळ व पर्यटनाच्या संधी – आंबोली सिंधुदुर्ग	अभिजीत वाडीकर संदिपराज औताडे	226-229

THE KONKAN GEOGRAPHER
Vol. No. 20, Nov.-Dec. 2018
ISSN 2277–4858

भारतीय कृषी विकास योजनांचा आढावा

प्रा . सुकुमार दत्ता पाटील
डॉ . सी . डी . देशमुख वाणिज्य व सौ . के . जी . ताम्हाणे कला महाविद्यालय रोहा रायगड

गोषवारा :-

भारतीय अर्थव्यवस्थेत शेतीचे महत्व अनन्यसाधारण आहे . १९५१ पासून भारताने आर्थिक नियोजनाचा स्विकार केला त्यानंतर भारतीय अर्थव्यवस्थेत अनेक रचनात्मक बदल झाले . परंतू तरीही अनेक बाबतीत अद्यापही भारतीय अर्थ व्यवस्थेत शेतीव्यवसायाचे महत्व टिकून आहे . असे असले तरी भारतीय शेतीच्या प्रतिहेक्टरी उत्पादकतेचा विचार केल्यास जगातील विकसित देशांच्या शेती व्यवसायाच्या तुलनेत भारतीय शेतीची उत्पादकता कमी असल्याचे चित्र आपल्याला दिसते . तसेच भारतीय शेती व्यवसायात आधुनिकतेचा अभाव आहे . उलट भारतीय शेती ही परंपरागत पद्धतीने केले जाते . त्याचबरोबर भारतातील बहूतेक शेती ही पावसावर अवलंबून आहे . तेथे जलसिंचन योजना किंवा बारमाही पाणीपुरवठयाच्या सुविधा फार कमी प्रमाणावर उपलब्ध आहेत परिणामी भारतीय शेती व्यवसायाची उत्पादकता ही विकसित देशातील शेतीच्या उत्पादकतेच्या तुलनेत कमी आहे त्यामुळे भारतीय शेती ही विदेशातील शेतीशी स्पर्धा करू शकत नाही . ही सर्व परिस्थिती सुधारण्यासाठी आणि भारतीय शेतीची दर हेक्टरी उत्पादकता वाढविण्यासाठी पंचवार्षिक योजना काळात भारत सरकारने भारतीय शेतीच्या विकासाकरिता अनेक योजना राबविल्या त्यांचा थोडक्यात आढावा सदर शोधनिबंधात घेण्यात आला आहे .

प्रास्ताविक :-

कोणत्याही देशाच्या आर्थिक विकासात शेती व्यवसायाचे महत्व हे अनन्यसाधारण आहे . विशेषत: प्रत्येक देशात असणा-या लोकसंख्येला अन्नधान्याचा पुरवठा करण्याचे सर्वात महत्वाचे कार्य हे शेती व्यवसायाचे आहे . परंतू भारतीय शेतीचे मात्र भारतीय अर्थव्यवस्थेच्या संदर्भात वेगळेच महत्व आहे . कारण भारत हा कृषीप्रधान देश आहे . शेती हा भारतीय अर्थव्यवस्थेचा कणा आहे . असे असले तरी विकसित देशांच्या तुलनेत भारतीय शेतीची उत्पादकता ही कमी आहे . उदा . १९२० साली भारतात गव्हाचे दर हेक्टरी उत्पादन हे २१२० किलो असताना इंग्लंडमध्ये ते ६९१० किलो होते . धानाचे उत्पादन दर हेक्टरी २६९० किलो असताना जपानमध्ये ते ६३३० किलो इतके होते . इतर पिकांच्या बाबतीतही भारतीय शेतीची अशीच अवस्था आहे .

आपण या गोष्टीची मात्र जाणीव ठेवायला हवी की, आर्थिक नियोजनाच्या काळात भारतीय शेतीची उत्पादकता सातत्याने वाढत आहे . परंतू असे असले तरी भारतीय शेतीची उत्पादकता ही विकसित देशातील शेती उत्पादकतेपेक्षा निश्चितच कमी आहे .

इतर देशांच्या तुलनेत भारतातील महत्वाच्या पिकांची उत्पादकता ही पूढीलप्रमाणे आहे . सदरची आकडेवारी ही १९९० मधील आहे .